

ANALIZA PODSTAWY PROGRAMOWEJ DO PLASTYKI DLA KLAS IV–VIII Z 14 LUTEGO 2017 ROKU w kontekście obecnie obowiązującej podstawy programowej

Według założeń podstawy programowej do plastyki dla klas IV–VIII z 14 lutego 2017 roku oraz według podstawy programowej obecnie obowiązującej plastyka jest przedmiotem obowiązkowym o charakterze ogólnokształcącym, zatem w obu dokumentach nie ma różnicy co do charakteru przedmiotu.

Tab. 1. Zestawienie liczby godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu plastyka według obecnie obowiązującej podstawy programowej

Kategoria	Szkoła podstawowa			Gimnazjum		
	IV	V	VI	I	II	III
liczba godzin w tygodniu	1	1	1	1	–	–
razem	4					

Według obecnie obowiązującej podstawy programowej w szkole podstawowej realizowano plastykę w wymiarze jednej godziny tygodniowo w klasie czwartej, piątej i szóstej oraz w jednej, wybranej klasie gimnazjum (np. w pierwszej lub w drugiej).

Tab. 2. Zestawienie liczby godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu plastyka według podstawy programowej dla klas IV–VIII z 14 lutego 2017 roku

Kategoria	Szkoła podstawowa				
	IV	V	VI	VII	VIII
liczba godzin w tygodniu	1	1	1	1	–
razem	4				

Ramowy plan nauczania plastyki przygotowany przez MEN przewiduje nauczanie tego przedmiotu w obrębie szkoły podstawowej w wymiarze 1 godziny tygodniowo w klasach IV–VII.

Tab. 3. Różnica liczby godzin na nauczanie plastyki między obecną i nową podstawą programową

Porównywana zawartość	Obecna podstawa programowa	Nowa podstawa programowa
adresat	uczeń klas: IV, V, VI szkoły podstawowej oraz I klasy gimnazjum	uczeń klas: IV, V, VI, VII szkoły podstawowej
liczba godzin w cyklu kształcenia	4 godziny (w trakcie 6 lat nauki)	4 godziny (w trakcie 5 lat nauki)

Z zestawienia wynika, że wymiar nauczania plastyki w nowej podstawie programowej w stosunku do podstawy nauczania obecnie obowiązującej nie ulega zmianie. Warto przypomnieć, że zarówno w okresie międzywojennym, jak i do roku 1989 treści plastyczne w szkole podstawowej w klasach IV–VIII były realizowane w niekwestionowanym wymiarze 1 godziny tygodniowo przez 5 lat nauczania, natomiast w ostatnim dwudziestolecu znacząco uszczuplono ten wymiar, częściowo zastępując plastykę przedmiotem zajęcia artystyczne.

Należy podkreślić, że w gimnazjum treści plastyczne mogły być realizowane podczas nauczania przedmiotu zajęcia artystyczne w wymiarze kolejnej godziny tygodniowo przez dwa lata nauczania. W nowej podstawie programowej w szkole podstawowej nie przewidziano przedmiotu zajęcia artystyczne, co w praktyce przekłada się na znacznie krótszą realizację treści plastycznych. Zatem w rezultacie ograniczono wymiar godzin w stosunku do tradycji nauczania treści plastycznych w polskiej szkole o co najmniej jedną godzinę tygodniowo w ciągu roku nauczania, przedmiot nie jest kontynuowany na kolejnym etapie kształcenia.

Prezentacja jakościowa oczekiwanych osiągnięć ucznia w podstawie programowej do plastyki w klasach IV–VIII w kontekście obecnie obowiązującej podstawy programowej – porównanie treści

Obecnie obowiązująca podstawa programowa do plastyki w klasach IV–VI szkoły podstawowej oraz w jednej z klas gimnazjum za główne cele stawiała umiejętności w obrębie percepcji (odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – dział I) i recepcji (odbiór przesłań – dział III) sztuki oraz tworzenia wypowiedzi plastycznych (ekspresja – dział II). W tych trzech obszarach lokowały się: wiedza, umiejętności i kształtowane postawy wynikające ze uszczegółowionych treści nauczania.

Stopień ogólności wymagań w omawianej podstawie był duży. W pierwszym z obszarów uczeń nabywał wiedzę w zakresie dzieł sztuki oraz instytucji upowszechniających kulturę – od zasięgu lokalnego aż po krajowy i zagraniczny, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej. Uczył się uczestnictwa w kulturze plastycznej, wykorzystywania przekazów medialnych i znajomości praw autorskich oraz nabywał postawę świadcząca o jedności z tradycją narodową.

Recepcja sztuki obejmowała porządek chronologiczny w poznawaniu dzieł sztuki polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury plastycznej ze współczesną sztuką włącznie, uwzględniający podział na dyscypliny sztuki. Na nauczyciela spoczywał obowiązek uprzystępniania kultury wizualnej w bezpośrednim kontakcie i przez zastępniki, w tym z wykorzystaniem mediów. W trakcie tworzenia wypowiedzi plastycznych uczeń doskonalił warsztat plastyczny, wykorzystywał klasyczne techniki i media cyfrowe, wyrażając własne: wiedzę, emocje i umiejętności warsztatowe. Ten dział w praktyce szkolnej zajmował, z racji mniejszego wymiaru godzin w stosunku do wcześniejszych założeń programowych, zaledwie margines czasu, mimo założeń i zaleceń kształtowania myślenia twórczego.

Oczekiwane osiągnięcia ucznia w zakresie plastyki w nowej podstawie programowej również skupiają się w obrębie trzech głównych założeń kształcenia (celów) i wytyczają treści nauczania. Obejmują umiejętność posługiwania się językiem opisującym dzieło sztuki (dział I), wiedzę z zakresu kultury plastycznej ogólnoludzkiego dziedzictwa (dział III) oraz doskonalenie warsztatowych umiejętności plastycznych i wypowiedzi ekspresyjnych (dział II). W działle pierwszym ważne są kompetencje w zakresie zarówno nabywanej wiedzy, jak i jej stosowania w praktyce. Wiedza obejmuje znajomość specyfiki dziedzin sztuk plastycznych z podkreśleniem współczesnych form, klasyfikację tematyki dzieł oraz strukturę dzieła plastycznego uwzględniającą główne komponenty: kompozycję, barwę, wyrażanie przestrzeni, linię, fakturę oraz inne środki artystyczne. W drugim działle eksponowana jest aktywność plastyczna doskonaląca umiejętności oraz dająca możliwość wypowiedzi ekspresyjnych w różnorodnych dziedzinach i technikach plastycznych.

Podsumowanie

Z powyższego zestawienia wynika, że wiedza i umiejętności przewidziane w nowej podstawie programowej do plastyki mają charakter podstawowy. Eksponuje się możliwości wykorzystania treści nauczania tego przedmiotu w realizacji procesu wychowania kształtującego pożądane postawy wychowawcze. Docenia się rangę ogólnorozwojowego znaczenia plastyki w rozwijaniu wyobraźni i kreatywności ucznia. Założone cele i treści nauczania wyrażone w trzech obszarach powinny się przenikać w procesie dydaktyczno-wychowawczym i uwzględniać kryterium rozwojowe ucznia.

Wnioski

W stosunku do tradycji nauczania treści plastycznych w polskiej szkole podstawowej nowa podstawa programowa prezentuje mniejszy wymiar godzinowy nauczania plastyki. Przedmiot nie jest kontynuowany na kolejnym etapie kształcenia.

W nowej podstawie programowej do plastyki w klasach IV–VIII szkoły podstawowej cele i treści nauczania są bardziej uszczegółowione w stosunku do sformułowań zawartych w obecnie funkcjonujących podstawach programowych.

Nowa podstawa programowa:

- dookreśla wiedzę plastyczną z zakresu struktury dzieła plastycznego, eksponuje język plastyki na podstawowym poziomie, eksponuje znajomość dzieł sztuki rodzimej;
- eksponuje cele wychowawcze, tworzenie pozytywnych postaw wobec rodzimego dziedzictwa kulturowego w kontekście dziedzictwa ogólnoludzkiego oraz wobec prac plastycznych własnych i kolegów, a także kładzie nacisk na znajomość praw autorskich;
- podkreśla rangę znajomości sztuki ludowej oraz instytucji i kolekcji sztuki w Polsce, a także dba o kształtowanie tożsamości kulturowej;
- podkreśla wartość działań podejmowanych w grupach oraz działań twórczych opartych zarówno na obserwacji natury, jak i czerpiących inspirację z wyobraźni oraz działań kształtujących otoczenie ucznia;
- eksponuje konieczność znajomości współczesnych, nowatorskich form wypowiedzi artystycznych, wykorzystywania możliwości mediów oraz podejmowania prób integracji sztuk;
- wysuwa na pierwszy plan kształtowanie postawy kreatywnej (eksponowanie działań, nabywanie wiedzy o dziejach sztuki wydaje się drugoplanowe).

Podczas realizacji programu nauczania nauczyciel plastyki w klasach IV–VIII szkoły podstawowej jest zobowiązany do uwzględnienia psychofizycznego rozwoju ucznia (rozwój rysunkowy i percepcyjny) oraz uwzględnienia układu spiralnego modelu nauczania, utrwalania treści i różnicowania form lekcji (np. lekcje muzealne, spotkania z artystami).